

ผลของโปรแกรมการป้องกัน อาการปวดไหล่ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะอัมพาตครึ่งซีก
THE EFFECTS OF SHOULDER PAIN PREVENTION PROGRAM FOR STROKE
PATIENTS WITH HEMIPLEGIA

ทรงพร พุฒจิปี 4936719 NSAN/M

พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: จงจิต เสน่หา, Ph.D. (NURSING), วิมลรัตน์
ภู่วราวุฒิปานิช, Ph.D. (Neurosciences), ปิยะภัทร เดชพระธรรม, พบ.,วว. (เวชศาสตร์ฟื้นฟู)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะอัมพาตครึ่งซีก โดยศึกษาในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจำนวน 70 คน ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ได้รับการวินิจฉัยครั้งแรก ไม่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัด มีภาวะอัมพาตครึ่งซีก พ้นจากระยะวิกฤตอย่างน้อย 24 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 1 สัปดาห์ เป็นผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยอายุรกรรม และศัลยกรรม โรงพยาบาลลพบุรี ซึ่งมีญาติผู้ดูแลทำการศึกษาระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน ถึงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2551 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ และทำการสุ่มตัวอย่าง แบบบล็อก มีกลุ่มตัวอย่างออกจากการศึกษา ระหว่างทำการวิจัย 10 คน เหลือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ ผู้ป่วยแต่ละคนได้รับการประเมินครั้งแรกในโรงพยาบาลและสี่สัปดาห์ต่อมาที่บ้านดังนี้: ระดับอาการปวดไหล่ขณะพักใช้มาตรวัดความเจ็บปวดด้วยเส้นตรงแนวตั้ง (VAS) ระดับอาการปวดไหล่ขณะเคลื่อนไหวใช้แบบประเมินริตชี อาร์ติคิวลาร์อินเด็กซ์ (The Ritchie Articular Index) ระดับของข้อไหล่เคลื่อนไหวใช้แบบวัด Inferior drawer test การทำหน้าที่ของแขน ใช้แบบประเมินฟลักเมเยอร์ มอเตอร์ฟังก์ชันเทส (Fugl-Meyer Motor Function Test) และ พิสัยของข้อไหล่ใช้เครื่องมือวัดมุมโกนิโอมิเตอร์ (Goniometer) วิเคราะห์ข้อมูลหาความแตกต่างของค่ามัธยฐานก่อนและหลังได้รับโปรแกรมในกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติทดสอบ วิลค็อกสัน สIGNED RANK TEST (Wilcoxon Signed Rank test) และหาความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้สถิติทดสอบแมนวิทนี ยู เทส (Mann-Whitney U test)

ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังในกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมป้องกันอาการปวดไหล่สี่สัปดาห์ต่อมาไม่เกิดอาการปวดไหล่ขณะพัก และ พิสัยของข้อไหล่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่มีระดับอาการปวดไหล่ขณะเคลื่อนไหว คะแนนการทำหน้าที่ของแขนและระยะข้อไหล่เคลื่อนไหวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่กับกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติพบว่าระดับอาการปวดไหล่ขณะเคลื่อนไหวและพิสัยของข้อไหล่ในท่าหมุนแขนออกด้านนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สำหรับระดับอาการปวดไหล่ขณะพัก การทำหน้าที่ของแขน พิสัยของข้อไหล่ในท่าอื่นๆ และ ระดับข้อไหล่เคลื่อนไหวของกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่ไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ ($p < 0.05$) ผลการวิจัยเสนอแนะว่า โปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถป้องกันอาการปวดไหล่ขณะพัก ลดระดับอาการปวดไหล่ขณะเคลื่อนไหวและข้อติดในท่าหมุนแขนออกด้านนอกในระยะหนึ่งเดือนหลังเกิดโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะอัมพาตครึ่งซีก พยาบาลและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยสามารถนำโปรแกรมการป้องกันอาการปวดไหล่ที่พัฒนาขึ้นมาใช้ ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะอัมพาตครึ่งซีกตั้งแต่ระยะแรกก่อนเกิดอาการ

คำสำคัญ: อาการปวดไหล่ / โรคหลอดเลือดสมอง / อัมพาตครึ่งซีก / โปรแกรม

THE EFFECTS OF SHOULDER PAIN PREVENTION PROGRAM FOR STROKE PATIENTS WITH HEMIPLEGIA

SONGPORN POODJIEP 4936719 NSAN/M

M.N.S. (ADULT NURSING)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: CHONGJIT SANEHA, Ph.D. (Nursing), WIMOLRAT PUWARAWUTTIPANIT, Ph.D. (Neurosciences), PIYAPAT DAJPRATHAM, MD.

ABSTRACT

This experimental research aimed to study the effects of a shoulder pain prevention program for stroke patients with hemiplegia. The sample was composed of patients in both sexes who had been initially diagnosed with stroke with hemiplegia, 20 years of age and older, no history of surgery, not been in a critical condition for at least 24 hours, not spent more than a week in hospital, and had a caregiver. The 70 subjects were recruited from medical and surgical wards at Lopburi hospital. The study was conducted between June 1st and December 16th 2008. Using block randomization, 70 subjects were divided into two groups: experimental and control groups. Each group consisted of 30 subjects, because ten subjects dropped out during the data collection. The experimental group received a shoulder pain prevention program developed by the researcher, and the control group received only routine care. All subjects were assessed baseline in the hospital and four weeks later at the patient's home as follows: the level of shoulder pain at rest, the level of shoulder pain on movement, the arm motor function, the degree of passive ROM and the level of subluxation by using a vertical visual analogue scale (VAS), the Ritchie articular index, the Fugl-Meyer motor function test, a goniometer, and an inferior drawer test (sulcus sign), respectively. Wilcoxon signed rank test was used to analyze the median difference between pre and post received the program in the experimental group. Mann-Whitney U test was used to analyze the median difference between the experimental and control groups.

The results of this study showed that the level of shoulder pain at rest and the degree of range of motion at pre- and post received the program were not different. There were significantly different in the level of shoulder pain on movement, arm motor function, and subluxation ($p < 0.05$). Moreover, it was found that subjects who received the program had significantly different in shoulder pain on movement and range of motion in an external rotation position than those who received the routine care. Shoulder pain at rest, arm motor function, range of motion in other positions, and subluxation were not different between these two groups.

The results of this study suggest that the program can be used to prevent shoulder pain at rest and decrease level of shoulder pain on movement and joint stiffness in an external rotation position. Nurses and healthcare staffs should use this program in stroke patients with hemiplegia in the early onset of stroke before the symptoms occur.

KEY WORDS: SHOULDER PAIN/ STROKE / HEMIPLEGIA/ PROGRAM